

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Pricewaterhousecoopers AS
Postboks 748 Sentrum
0106 OSLO

Vår referanse
25/4049
Deres referanse

17.09.2025

Tilsynsrapport

1. Innledning

Finanstilsynet har gjennomført tilsyn i perioden 12. mai – 5. juni 2025 med Pricewaterhousecoopers AS org. nr. 987 009 713 (heretter omtalt "revisjonsforetaket"). Formålet med tilsynet var å kontrollere om revisjonsvirksomheten drives i samsvar med gjeldende krav etter revisorloven, god revisjonsskikk og revisjonsforordningen. Denne tilsynsrapporten bygger på Finanstilsynets foreløpige rapport fra 23. juni 2025 og revisjonsforetakets kommentarer til denne fra 5. september 2025.

2. Finanstilsynets oppsummering

Finanstilsynet mener det er brudd på revisorloven i revisjonen av en bank. Finanstilsynet mener revisor ikke har innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for forventet tap på utlån. Finanstilsynet mener revisjonen avdekket flere indikasjoner på svakheter i kredittprosessen som ikke ble tilstrekkelig fulgt opp av revisor.

Revisjonsforetaket leverte tilleggstenester til banken. To av tilleggstenestene var ikke forhåndsgodkjent av revisjonsutvalget og Finanstilsynet mener at revisjonsforetaket hadde utilstrekkelig grunnlag for sin erklæring om uavhengighet til revisjonsutvalget. Finanstilsynet mener at revisor ikke oppfylte sine plikter etter revisorloven § 12-1, se revisjonsforordningen artikkel 5 nr. 4 og artikkel 6.

3. Nærmere om tilsynet

Tilsynet var en del av tilsyn med revisjonsforetak som reviderer foretak av allmenn interesse, se revisorloven § 1-2 sjette ledd. Finanstilsynet skal blant annet utføre kvalitetskontroll med slike revisjonsforetak minst hvert tredje år, se revisorloven § 12-1, jf. revisjonsforordningen artikkel 26 nr. 2 bokstav a.

Finanstilsynet kontrollerte revisjonen av en notert bank, som er et foretak av allmenn interesse. Kontrollen av det utvalgte oppdraget var rettet mot revisjon av forventet tap på utlån og revisors uavhengighet.

4. Finanstilsynets vurderinger

4.1. Revisjon av forventede tap på utlån

Konklusjon

Finanstilsynet mener at det ikke er innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis knyttet til nedskrivninger for forventet tap på utlån. Revisor har ikke utvist tilstrekkelig profesjonell skepsis. Manglene i revisjonshandlingene gjør at revisor samlet sett ikke har innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis. Det foreligger derfor brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd bokstav e og fjerde ledd.

Revisors mangelfulle vurderinger av svakheter knyttet til sikkerheter kan ha medført at forholdene ikke er tydelig kommunisert til revisjonsutvalget, se revisjonsforordningen artikkel 11 nr. 2 bokstav j, og at de samlede svakheter i internkontroll heller ikke har blitt kommunisert til banken i tråd med revisorloven § 9-5.

Begrunnelse

Banken beregner tap på utlån basert på reglene i IFRS 9 punkt 5.5. Forventet tap på utlån i trinn 3 er basert på en individuell beregning, istedenfor en modellberegning som benyttes i trinn 1 og trinn 2. Revisors begrunnelse for at det foreligger særskilt risiko er at det er høy grad av skjønn knyttet til beregningene, samt en iboende risiko for ledelsens overstyring av kontroller. Revisjonen av tapsavsetninger er basert på kontroll- og substanstesting.

Finanstilsynet mener det foreligger svakheter i revisjonshandlinger blant annet knyttet til bankens prosess for risikoklassifisering, identifisering av engasjement med vesentlig økning i kredittrisiko, identifisering av misligholdte engasjement og vurdering av sikkerheter for engasjement i trinn 3.

4.1.1 Nærmere om risikomatrisen og risikoklassifisering ved innregning

Modellen som benyttes i trinn 1 og 2 beregner tap basert på en risikoklassifisering der lånekundenes tilbakebetalingsevne og kvaliteten på pantet vurderes. Risikoklassene regnes om til prosentsatser (tapsgrader). Det har stor betydning for tapsavsetningen hvilken risikoklassifisering/risikogruppe kunden får.

Risikoklassifiseringen er basert på en manuell prosess som i utgangspunktet gjøres årlig for hvert engasjement. I handlingen "test av nye låneengasjement" har revisor kontrollert at det for 17 engasjementer er bevilget lån i tråd med bevilgningsrutinen. For to engasjement er det gjort en "reperformance" for å se om kredittprosessen er i tråd med revisors forståelse. Revisor har blant annet påsett at sikkerheter og betjeningsevne til lånekunden er vurdert og at risikoklassifiseringen er rimelig vurdert. Revisor har vurdert et norsk lån og et valutilån. For det norske lånet har revisor notert "ja" på spørsmål om risikoklassifiseringen er rimelig, uten nærmere begrunnelse. Finanstilsynet stilte spørsmål ved revisors vurdering av risikoklassifiseringen ettersom kunden hadde negativ egenkapital og negative resultater og var klassifisert med B i "debitordimensjonen". Revisor opplyste til Finanstilsynet at ettersom dette er et prosjekt så er det særlig de kvalitative kriteriene som har vært avgjørende for at kunden har fått B, og at modellen for prosjekter ikke legger regnskapstall vekt. I dette konkrete engasjementet ga de objektive kriteriene C, men banken har justert opp klassifiseringen til B på grunn av kvalitative vurderinger. Også for de øvrige engasjementene hvor revisor vurderte om risikoklassifiseringen var rimelig, var det kun notert "ja" uten noen nærmere vurderinger eller forklaringer av hva revisor har gjort.

Finanstilsynet mener at det revisor skulle dokumentert var de handlingene og vurderingene revisor foretar, og ikke kun konklusjonen ("ja"). Videre skulle revisor dokumentert hvilke av de kvantitative faktorene som revisor hadde påsett var i vurdert i tråd med bankens rutine. Bankens ulike modeller og kriterier for hva som skal vurderes for å fastsette risikoklasse. Dette er ikke beskrevet eller vurdert av revisor, hverken i debitor- eller sikkerhetsdimensjonen. Finanstilsynet mener at

revisjonshandlingene rettet mot bankens prosess for fastsettelse av risikoklasser ved innvilgelse ikke er tilstrekkelige. Se ISA 540 punkt 23 b og 24 b.

4.1.2 Etterfølgende justering av risikoklassifisering

Risikoklassifiseringen har betydning både for hvilken tapsgrad som benyttes i beregningen av tap, og for hvilket trinn engasjementene plasseres i. For å identifisere vesentlig økning i kredittrisiko har banken et kriterium om at engasjement med D eller dårligere i debitor dimensjonen migrerer til trinn 2, og det beregnes et livstidstap istedenfor et tolv måneders tap. Dette gjelder uavhengig av engasjementets opprinnelige risikoklasse. Det innebærer at engasjement som endres fra risikoklasse A til C ikke anses å ha en vesentlig økning i kredittrisiko, mens engasjement som endres fra risikoklasse C til D anses å ha en vesentlig økning i kredittrisiko. Finanstilsynet mener revisor skulle vurdert nærmere i hvilken grad dette kriteriet er egnet til å fange opp en vesentlig økning i kredittrisiko ettersom kriteriet ikke legger til grunn en relativ økning i risikoklasse, se IFRS 9 5.5.3 og ISA 540 punkt 23 a og b.

Revisor har ikke gjort handlinger rettet mot bankens etterfølgende justeringer av risikoklassifisering som skjer ved en årlig engasjementsgjennomgang, ut over å påse at det faktisk er gjennomført en engasjementsgjennomgang årlig for et utvalg av engasjementer. Finanstilsynet mener det er flere forhold som tilsier at ytterligere handlinger skulle vært gjort:

- Etter et tidligere tilsyn kritiserte Finanstilsynet banken for å ha for høy terskel for å nedgradere kundens risikoklassifisering og at vurderingene i for stor grad var basert på skjønn. I tilsynsrapporten, som revisor fikk kopi av, skrev Finanstilsynet at dette innebærer en risiko for at en for høy andel av bankens engasjementer er plassert i de beste risikoklassene, slik at tapsavsetningene i trinn 1 og 2 ikke gjenspeiler forventet tap. Revisor var dermed kjent med at det forelå kritikk mot bankens prosess for å justere risikoklassifisering.
- Banken benytter i enkelte tilfeller også modellberegning i trinn 3, blant annet når individuell beregning gir 0 i tap eller fordi engasjementet er i karantene. For engasjementene der det var benyttet modellberegning i trinn 3, var samtlige klassifisert med B eller C i debitor dimensjonen (debitors tilbakebetalingsevne). Revisor hadde ikke vurdert hvorfor flere av engasjementene i trinn 3 var klassifisert med B og C i debitor dimensjonen når engasjementet var misligholdt. Uavhengig av fastsatt tap for disse enkeltengasjementene, mener Finanstilsynet at dette er indikasjoner på overvurdering av risikoklasse som revisor skulle fulgt opp.
- Opplysninger om kredittrisiko er viktig noteinformasjon i bankens regnskap. I note presenterer banken utlånene fordelt på risikogrupper. Noteinformasjonen viser at omtrent 80 % av bankens utlån er i gruppe for ingen eller liten risiko. Dette gjelder totalt i trinn 1, 2 og 3. Finanstilsynet mener revisor ikke har utført revisjonshandlinger som underbygger denne noteinformasjonen.

Finanstilsynets oppfatning er at justering av risikoklasse er et viktig element i identifiseringen av engasjement med vesentlig økning i kredittrisiko og at revisor ikke har gjort tilstrekkelig handlinger rettet mot denne prosessen. Se ISA 540 punkt 23 b og 24 b og punkt 31.

4.1.3 Øvrige revisjonshandlinger knyttet til vesentlig økning i kredittrisiko

I tillegg til kriteriet om "D" eller dårligere i risikoklassifisering, har banken tre øvrige kriterier som innebærer vesentlig økning i kredittrisiko og migrering fra trinn 1 til trinn 2:

- Mellom 30 og 90 dager backstop
- At engasjementet føres opp på "watchlist"
- Forbearance (betalingslettelser)

Finanstilsynet mener det er flere svakheter i de utførte revisjonshandlingene:

- Kontroll av backstop: Revisor kontrollerte at alle engasjement der betalingen har forfalt for mellom 30 og 90 dager siden har migrert til trinn 2. Revisor avdekket tre engasjement som ikke

var migrert. Banken begrunnet manglende migrering med at lånet var under fornyelse grunnet forlengelse av kreditt og at det var kommet til nye eiere som hadde bedre finansiell evne enn forrige eier. Det fremgår av revisjonsdokumentasjonen at dette er vanlig praksis hos banken og at "i utgangspunktet burde muligens lånet vært fortsatt i trinn 2", men at dette anses som uvesentlig. Feilklassifiseringen av de tre engasjementene er ikke vesentlig, men risikoen med en slik praksis er at engasjement med svekket kredittkvalitet kan bli liggende i trinn 1 over lenger tid fordi kunden, etter å ha fått betalingslettelser, er i stand til å betjene lånet. Over tid kan dette utgjøre vesentlige beløp. Revisor gjorde ingen undersøkelser av det totale omfanget av slike fornyede lån i trinn 1. Revisor vurderte ikke om informasjonen indikerer økonomiske utfordringer hos lånekunden. Revisor skulle gjort nærmere undersøkelser av om det var grunnlag for å beholde engasjementet i trinn 2, gitt øvrige kriterier, eller vurdert om det oppfylte kriteriene for plassering i trinn 3. Revisor vurderte ikke om bankens praksis medfører en underrapportering av lånekunder med vesentlig økning i kredittrisiko og vurderte ikke om dette er i tråd med IFRS. Finanstilsynet viser til at banken hadde tilsyn i 2021, og at Finanstilsynet da kritiserte banken for nettopp denne praksisen. Finanstilsynet mener dette gjør revisors mangelfulle vurderinger av forholdet mer alvorlig. Se ISA 540 punkt 23 a.

- Kontroll av kriterier: Revisor har kontrollert at engasjement på "watchlist" eller som er forbearance-merket er flyttet til trinn 2. Revisor har ikke gjort handlinger for å kontrollere fullstendigheten av engasjementene i disse kategoriene. Revisor har heller ikke vurdert de mer detaljerte kriteriene eller i hvor stor grad det utøves skjønn i disse prosessene.

Revisor har gjort øvrige handlinger knyttet til utlån med vesentlig økning i kredittrisiko, men Finanstilsynet mener disse handlingene er så overordnede at de ikke er egnet til å avdekke mangler i bankens metode for å identifisere engasjement med vesentlig økning i kredittrisiko. Se ISA 540 punkt 23 d.

Finanstilsynet viser videre til at analysen revisor gjorde på forventede tap i trinn 1 og 2 hadde en forventet tapsavsetning som var omtrent dobbelt så stor som den faktiske avsetningen. Avviket var langt over revisors vesentlighetsgrense. Revisor konkluderte blant annet med at det var vanskelig å finne sammenlignbare banker. Videre ble det vurdert at ytterligere handlinger ikke var nødvendige fordi analysen ikke ville vist et vesentlig avvik dersom enkelte banker i sammenligningsgrunnlaget hadde blitt ekskludert fra analysen. Videre har revisor innhentet en valideringsrapport der det i rapporten fremgår at det ikke er avdekket vesentlig feil, men det trekkes også frem i valideringsrapporten at manglende datagrunnlag gjør valideringen krevende og at tapsavsetningen i trinn 2 fremstår å være lave. Revisor utarbeidet et punktestimat basert på gjennomsnittlig tap siste seks år. Beregningen indikerte at bankens tap var overvurdert, men at det ikke var vesentlig.

I denne forbindelse viser Finanstilsynet til ISA 540 punkt 18 siste ledd: *Revisor skal utforme og utføre videre revisjonshandlinger på en måte som ikke tenderer mot å innhente revisjonsbevis som kan være bekreftende, eller mot å ekskludere revisjonsbevis som kan være motstridende.*

4.1.4 Revisjonshandlinger knyttet til identifisering av misligholdte engasjement:

Bankens kriterier for å identifisere engasjement som misligholdt er blant annet mer enn 90 dager overtrekk og at låntaker vurderes som "unlikely to pay".

- Kontroll av backstop: Revisor kontrollerte at alle engasjement der betalingen har forfalt for mer enn 90 dager siden har migrert til trinn 3. Revisor avdekket et engasjement som ikke var migrert med samme grunn som beskrevet over (at engasjementet var under fornyelse). Ved årsskifte var lånet derfor plassert i trinn 1. Revisor konkluderte på samme måte som for engasjementene med 30-90 dager backstop ettersom dette engasjementet ikke hadde vesentlig betydning.
- Kontroll av kriterier: Revisor har kontrollert at engasjement som er "unlikely to pay"-merket er flyttet til trinn 3. Revisor har ikke gjort handlinger for å kontrollere fullstendigheten av engasjementene i denne kategorien. Revisor har heller ikke vurdert de mer detaljerte kriteriene

eller i hvor stor grad det utøves skjønn i disse prosessene, eksempelvis hva "svekket inntjening" innebærer eller hva som er en "vesentlig migrasjon i risikoklasse".

I revisjonsberetningen er verdien på utlån beskrevet som et sentralt forhold ved revisjonen (KAM) og under "Hvordan vi i vår revisjon håndterte sentrale forhold ved revisjonen" skriver revisor "Vi testet om modellen klassifiserte utlån i riktig trinn, herunder om lån hadde hatt en vesentlig økning i kredittrisiko". Finanstilsynet mener at revisjonshandlingene knyttet til klassifisering av utlån i riktig trinn og identifisering av utlån med vesentlig økning i kredittrisiko ikke er tilstrekkelige. Se ISA 540 punkt 23 b, d og 24 b.

4.1.5 Revisjonshandlinger knyttet til engasjement som er misligholdt

Revisor har kontrollert beregningen av de individuelle nedskrivningene som er gjort i trinn 3 og har fokusert på verdi av sikkerheter. Ut over dette, mener Finanstilsynet at det er uklart hvilke forutsetninger som revisor har identifisert som "viktige forutsetninger" og dermed tatt stilling til. Tapsavsetningen er av revisor vurdert å være rimelige uten at det fremgår tydelig hvilke forutsetninger som er vurdert.

Når det gjelder revisors vurderinger av sikkerhetene, er det også uklart hva revisor har vurdert for å kunne konkludere på at avsetningen er rimelig. Revisor har kommentert at banken har varierende dokumentasjon på sikkerheter. I tilleggssrapport til revisjonsutvalget og i rapport til ledelsen skriver revisor at banken har ulike kilder for vurdering av sikkerheter, og at det er flere tilfeller der uavhengig vurdering ikke benyttes, men hvor banken gjør en intern vurdering. Revisor skriver at banken bør gi ytterligere veiledning til hvilken type kilder som kundeansvarlig skal benytte seg av, veiledning til interne vurderinger, samt hyppigheten av innhenting av verdi fra ekstern verdsetter.

Revisor skriver i revisjonsdokumentasjonen at verdsettelse av sikkerheter er en avgjørende faktor i beregning av individuelle nedskrivninger. Finanstilsynet deler denne vurderingen. Finanstilsynet mener videre at svakhetene revisor avdekket, jf. avsnittet over, tilsier økt risiko og at revisor må gjøre ytterligere revisjonshandlinger. Det er ikke gjort. Finanstilsynets oppfatning er at revisor ikke har gjort tilstrekkelige revisjonshandlinger knyttet til sikkerheter. Se ISA 540 punkt 24 b.

Videre mener Finanstilsynet at forholdene indikerer svakheter i internkontroll og at revisors mangelfulle vurdering av internkontrollen rundt sikkerheter kan ha medført at manglene ikke er tydelig kommunisert til bankens revisjonsutvalg, se revisjonsforordningen artikkel 11 nr. 2 bokstav j og at de samlede svakheter i internkontroll heller ikke har blitt kommunisert til banken i tråd med revisorloven § 9-5. Se også ISA 540 punkt 38.

Finanstilsynet viser videre til at revisjonsforetaket fikk kritikk for revisjonen av individuelle tapsavsetninger i tilsynsrapport fra 2023. Finanstilsynet skrev da at det ikke forelå dokumentasjon som viste at revisor hadde foretatt selvstendige vurderinger og ytterligere kontroller av den underliggende dokumentasjonen. Finanstilsynets oppfatning er at det igjen er tilfellet at revisors vurderinger av individuelle tapsavsetninger ikke er tilstrekkelige.

4.2 Levering av tilleggstenester til banken

Levering av tilleggstenester til et foretak av allmenn interesse kan være en trussel mot revisors uavhengighet og objektivitet. Styret og revisjonsutvalget har lovpålagte plikter i denne sammenheng, i tillegg til revisors plikter og ansvar.

Revisjonsutvalget har blant annet plikter etter allmennaksjeloven § 6-43 første ledd bokstav e og f. Revisjonsutvalget skal vurdere og overvåke revisors uavhengighet etter revisorloven og revisjonsforordningen, særlig at tjenester er levert i samsvar med revisjonsforordningen artikkel 5 og vurdere revisors bekreftelse av uavhengighet og gjennomføre drøfting, som angitt i revisjonsforordningen artikkel 6 nr. 2.

For banker finnes tilsvarende i finansforetaksloven § 8-19 andre ledd bokstav e om revisjonsutvalgets oppgaver. Denne bestemmelsen på må også ses i sammenheng med de plikter som påhviler styret i finansforetak, se finansforetaksloven § 8-17 andre ledd, andre punktum: "Finansforetak skal ikke gi revisor arbeidsoppgaver som kan skape tvil om revisors uavhengighet og objektivitet".

Revisors plikter på området følger av revisorloven og revisjonsforordningen slik som kommentert i det følgende. Finanstilsynet mener at revisor ikke har oppfylt sine plikter etter revisjonsforordningen artikkel 5 nr. 4 og artikkel 6. Finanstilsynet tar til etterretning at revisjonsforetaket startet arbeidet med korrigerende tiltak i løpet av tilsynet.

4.2.1 Manglende forhåndsgodkjenning av leverte tilleggstenester

Konklusjon

Revisor leverte flere tilleggstenester uten at disse var forhåndsgodkjent av revisjonsutvalget til banken. Det er brudd på revisorloven § 12-1, se revisjonsforordningens artikkel 5 nr. 4. Bruddet er samlet sett grovt.

Begrunnelse

I løpet av 2024 leverte revisjonsforetaket flere tilleggstenester til banken. I februar 2025 avdekket ny oppdragsansvarlig revisor på revisjonsoppdraget at en av de leverte tjenestene ikke var godkjent av revisjonsutvalget. For denne leverte tilleggstenesten innhentet revisor godkjenning av revisjonsutvalget i ettertid. Tilsynet avdekket ytterligere en tilleggsteneste som det ikke var innhentet forhåndsgodkjenning for.

Alle tilleggstenester skal godkjennes av revisjonsutvalget før levering. Forhåndsgodkjenning av tilleggstenester er grunnleggende for å verne revisors uavhengighet og objektivitet ved revisjon av foretak av allmenn interesse. Slik forhåndsgodkjenning ble ikke innhentet for to av tilleggstenestene. Finanstilsynet mener det er alvorlig at da revisor avdekket en tilleggsteneste som manglet forhåndsgodkjenning, ikke gjorde tilstrekkelige tiltak vedrørende godkjenning av øvrige leverte tjenester.

I tilsvaret til den foreløpige tilsynsrapporten anfører revisjonsforetaket at bruddene på revisorloven § 12-1 ikke skal anses som grove. Revisjonsforetaket har blant annet vist til at den ikke-godkjente tjenesten skal ha vært kjent for revisjonsutvalget, var av mindre omfang samt at begge tjenestene etter sin art ikke var ulovlige etter revisjonsforordningens artikkel 5 nr.1. Revisjonsforetaket viser også til at det ble truffet tiltak og innhentet godkjenning i ettertid for den ene tjenesten.

Finanstilsynet mener at forhåndsgodkjenning fra revisjonsutvalget er en forutsetning for at tjenesten skal være lovlig når den leveres. Tjenestenes art og omfang har ingen betydning. Det er heller ikke tilstrekkelig dersom enkelte av revisjonsutvalgets medlemmer skal ha vært kjent med tjenesten. Når revisor ikke overholder sine plikter og rett-tidig fremlegger tjenesten for revisjonsutvalget, fratas revisjonsutvalget sin mulighet til å utføre sine lovpålagte plikter etter allmennaksjeloven § 6-43 og finansforetaksloven § 8-19. Revisors uavhengighet er grunnleggende, og overholdelse av pliktene på området er avgjørende for tilliten til revisjonen. For revisjonsoppdraget var det i perioden levert to tilleggstenester uten forhåndsgodkjenning. Finanstilsynet opprettholder derfor vurderingen av at bruddene samlet sett må anses som grovt.

4.2.2 Manglende rapportering til revisjonsutvalget

Konklusjon

Revisor rapporterte ikke brudd på revisjonsforordningens uavhengighetsregler til revisjonsutvalget og revisor har dermed ikke tilstrekkelig grunnlag for sin erklæring etter revisjonsforordningen artikkel 11 nr. 2 bokstav a. Dette er brudd på revisorloven § 12-1 første ledd, se revisjonsforordningens artikkel 6 nr. 2 bokstav a og b.

Begrunnelse

I februar 2025 avdekket revisor at en av de leverte tjenestene ikke var godkjent av revisjonsutvalget. Revisor innhentet da godkjenning fra revisjonsutvalget, men informerte ikke revisjonsutvalget om at manglende forhåndsgodkjenning er brudd på revisjonsforordningen og at den leverte tjenesten dermed ikke var lovlig da den ble levert.

Ikke godkjente tilleggstenester vil som et utgangspunkt være ulovlige tilleggstenester, uavhengig av om tilleggstenestene etter sin art ikke er omfattet av forbudet i artikkel 5 nr. 1.

Revisjonsforetakets egen etterfølgende vurdering av om tjenesten er forbudt etter artikkel 5 nr. 1, eller om tjenesten vil true revisors uavhengighet, se revisorlovens § 8-1, er ikke avgjørende.

Revisor må oppfylle sine forpliktelser overfor revisjonsutvalget, herunder pliktene etter revisjonsforordningen artikkel 6, slik at foretaket ved revisjonsutvalget gis tilstrekkelig grunnlag til å utføre sitt tilsynsansvar. Når revisjonsforetaket ikke har overholdt sin plikt etter artikkel 5 nr. 4, har revisjonsforetaket heller ikke har grunnlag for sin avgitte erklæring etter artikkel 6 nr. 2 bokstav a.

Revisjonsforetaket har erkjent at forholdet skulle vært rapportert til revisjonsutvalget og vil gjøre tiltak. Finanstilsynet understreker at det skal være løpende kontakt mellom selskapets valgte revisor og revisjonsutvalget om revisjonen, se om revisjonsutvalgets oppgaver i allmennaksjeloven § 6-43 første ledd bokstav d. Finanstilsynet legger til grunn at slik rapportering skjer uten ugrunnet opphold.

4.2.3 Manglende intern rapportering og registrering av brudd på uavhengighetsreglene

Konklusjon

Revisjonsforetaket har ikke sørget for rapportering og registrering av overtredelsene av revisjonsforordningen i henhold til revisorloven § 7-3 første ledd.

Begrunnelse

Bruddet på revisjonsforordningen som revisor selv avdekket i februar 2025 vedrørende den ene tjenesten ble ikke rapportert eller registrert i tråd med revisorloven § 7-3 første ledd. Først etter spørsmål fra Finanstilsynet ble bruddene registrert.

Tilsynet har avdekket at det er svakheter i revisjonsforetakets rapportering og registrering av overtredelser. Revisjonsforetaket har opplyst at det er etablert en rutine for å fange opp ulike former for brudd i tråd med kravene i revisorloven § 7-3, men denne var ikke tilstrekkelig kommunisert internt. Revisjonsforetaket har nå iverksatt arbeid for utbedring av svakhetene.

4.2.4 Manglende grunnlag for godkjenning av tilleggstenester og for uttalelse om uavhengighet

Konklusjon

Finanstilsynet mener at revisor ikke hadde et tilstrekkelig informasjonsgrunnlag for å kunne vurdere om art og innholdet i de leverte tilleggstenestene kan være en trussel mot revisors uavhengighet. Dette er brudd på revisorloven § 8-5 første ledd andre punktum og revisjonsforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav a. Revisor har dermed ikke tilstrekkelig grunnlag for sin uttalelse til revisjonsutvalget etter artikkel 11 nr. 2 bokstav a, se artikkel 6 nr. 2 bokstav a.

Begrunnelse

Før avtale om levering av tilleggstenester inngås, må revisor vurdere og dokumentere sin uavhengighet, se revisorloven § 8-5 første ledd andre punktum og revisjonsforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav a. For at revisor skal kunne gjøre en forsvarlig vurdering, er det avgjørende at revisors informasjonsgrunnlag er tilstrekkelig. Revisors vurderinger og konklusjon skal

kommuniseres skriftlig til revisjonsutvalget, se artikkel 6 nr. 2 bokstav a, og drøftes med revisjonsutvalget, se artikkel 6 nr. 2 bokstav b.

Revisjonsforetakets rutiner tilsier at det skal foreligge en beskrivelse av tilleggstjenestene og eventuelle trusler mot uavhengigheten i revisjonsforetakets interne godkjenningssystem før tilleggstjenesten godkjennes. Enkelte tjenester er predefinerte tjenestebeskrivelser.

Oppdragsansvarlig revisor baserte sin vurdering av uavhengighet på informasjonen som fremgår i revisjonsforetakets interne godkjenningssystem. Finanstilsynet har vurdert tjenestebeskrivelsene av enkelte tilleggstjenestene levert til banken. Finanstilsynet mener beskrivelsene er lite utfyllende og ikke gir den oppdragsansvarlige revisor tilstrekkelig grunnlag for å vurdere hva som i realiteten er planlagt levert.

Den mangelfulle vurderingen og dokumentasjonen av tilleggstjenesten medfører at revisjonsforetaket ikke har tilstrekkelig grunnlag for sin uttalelse etter artikkel 6 nr. 2 bokstav a, og heller ikke for drøftelsen revisor plikter å ha med revisjonsutvalget etter artikkel 6 nr. 2 bokstav b.

Under tilsynet oversendte revisjonsforetaket en vurdering av hvorfor enkelte av tilleggstjenestene ikke var å anse som forbudte tjenester etter revisjonsforordningens artikkel 5 nr. 1 til Finanstilsynet. Finanstilsynet mener at denne vurderingen skulle foreligget da oppdragsansvarlige revisor godkjente tilleggstjenesten.

Finanstilsynet avdekket videre at for en av tilleggstjenestene forelå det ikke engasjementsbrev. Dette er brudd på revisjonsforetakets retningslinjer. Finanstilsynet viser også til at det under tilsynet var uklart om revisjonsforetaket mente at enkelte av tjenestene var i kategorien skattetjenester eller andre tjenester. Forholdene påvirker ikke uavhengigheten i seg selv, men underbygger inntrykket av et utilstrekkelig grunnlag for vurdering av tilleggstjenestene ved tidspunkt for godkjenning.

I tilsvar til foreløpig tilsynsrapport fastholder revisjonsforetaket at informasjonsgrunnlaget var tilstrekkelig til at den oppdragsansvarlige revisor har anledning til å opparbeide seg en forståelse for hvilke tjenester som skulle leveres. Finanstilsynet deler ikke denne vurderingen og opprettholder sitt syn om at informasjonsgrunnlaget på tidspunkt for godkjenningen var utilstrekkelig.

Finanstilsynet viser til tilsynsrapport fra 2023 der Finanstilsynet også kritiserte levering av tilleggstjenester til foretak av allmenn interesse. Det ble påpekt mangler i revisors dokumenterte uavhengighetsvurdering av de leverte tilleggstjenestene. Revisjonsforetaket redegjorde ved tilsynet i 2023 for tiltak som ble iverksatt for å rette på svakhetene som Finanstilsynet påpekte. Finanstilsynets observasjoner i 2025 kan indikere at tiltakene ikke ennå har hatt ønsket effekt.

Revisjonsforetaket har i sitt tilsvar til den foreløpige tilsynsrapporten vist til en rekke tiltak som er gjennomført i etterkant av tilsynet i 2023. Finanstilsynet er enig i at disse tiltak er egnet til å utbedre svakhetene og ber revisjonsforetaket vurdere ytterligere forsterkning av dette arbeidet fremover.

For Finanstilsynet

Bjørn Kristiansen
senior tilsynsrådgiver

Lene Langsrud
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk.